

KRONIKK & DEBATT

KRONIKK:

Maks 5000 tegn inkludert mellomrom. Legg ved portrettfoto.

DEBATT:

Innlegg: 3000 tegn inkludert mellomrom. Replikk/kortinnlegg: 1000 – 2000 tegn.

E-post: debatt@klassekampen.no
Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innlegg.

Tollef Mjagedal
tollefm@klassekampen.no
Kronikk- og debattredaktør

Carline Tromp
carlinet@klassekampen.no
Redaksjonssekretær

Hedda Lingaas Fossum
heddaf@klassekampen.no
Redaksjonssekretær

Klassekampen honorerer normalt ikke innsendt stoff. Innsenderens e-postadresse blir trykt med mindre innsenderen reserverer seg mot dette.

HELTER? «Ship to Gaza» sitt mannskap ble overfalt.

Skammens hær, IDF

ISRAEL

Jan P. Hammervold

Israel er stolte av sine soldater i Israel Defense Forces-IDF. Da myrderiene av kvinner og barn langs grensen mot Gaza var på det høyeste, gikk statsminister Netanyahu ut og skroet av sine modige soldater. Forsvarsminister Liebermann ville gi heltene en medalje.

Nå har jeg møtt disse «heltene». I en gammel norsk fiskebåt på vei til Gaza med medisinsk nødhjelpsutstyr. 42 nautiske mil ute i internasjonalt farvann ble vi bordet av maskerte pirater i israelske uniformer. De utviste en brutalitet som savner sidestykke. På to meters avstand så jeg disse piratene sitte over skrevs på to av mine kamerater og «etterbehandle» med el-pistoler. De ble gjentatte ganger skutt i kropp, hode og ansikt. Blodet rant.

Kapteinen ble rundjult og truet med regelrett henrettelse, maskinsjefen slått i dørken. Dette er bare et lite utsnitt av historiene jeg kan fortelle om en vanvitlig brutalitet.

Om ikke dette var nok, ble vi alle frastjålet våre lommebøker med kort og penger. Alt av verdisaker som kostbare klokker og solbriller, elektronisk utstyr mm havnet i lommene på disse israelske heltene. Mange mistet all sin bagasje.

Saken vil selvsagt få et rettslig etterspill.

Jan P. Hammervold, forfatter, deltaker på Ship to Gaza
janphamm@online.no

EU-domstolen fikk nylig en mulighet til å ta rollen som rett

Kan EU temme

KRONIKK

Hans Petter Graver

Den politiske og konstitusjonelle utviklingen i Polen utfordrer troen på demokrati og rettsstat som det siste stadium av Europas utvikling. Da Polen sammen med syv andre tidligere østblokk-land ble medlem av EU i 2004, så det ut som om utviklingen som startet i vest etter annen verdenskrig, endelig skulle omfatte hele kontinentet. Europarådet og EU var måter å sikre demokrati og rettsstat på, gjennom å binde landene sammen i forpliktende samarbeid med normative krav om demokrati og menneskerettigheter som håndheves av overnasjonale myndigheter. Forpliktende rettighetskataloger og overnasjonale myndigheter skiller dagens Europa fra situasjonen før sivilisasjonsammenbruddet i Tyskland og andre land på nittentretti og –førtitallet.

Både i Polen og Ungarn har vi i de senere årene sett at de som sitter med den politiske makten har vingeklippet og forsøkt å ta kontroll over domstolene, for å hindre disse fra å stikke kjepper i hjulene for seg. Dette er første gangen at maktthavere i ellers demokratiske land utfordrer selve kjernen i de felleseuropeiske institusjonene som de er medlem av. Vil institusjonene bestå prøven, og vil de være det vernet mot en autoritær utvikling som mange håper og tror at de skal være?

Europarådet har ikke så mange maktmidler å gripe til, utover den «myke» makten som ligger i å analysere, karakterisere og kritisere

utviklingen. EU har imidlertid formelt sett en prosedyre i unionstraktatens artikkel syv. Etter denne kan EU suspendere stemmeretten og andre rettigheter til en stat som grovt og vedvarende bryter med EUs grunnleggende verdier, herunder demokrati, rettsstat og menneskerettigheter. Kommisjonen har innledet en prosedyre etter denne bestemmelsen mot Polen på grunn av de inngrepene som styret har gjort i domstolenes uavhengighet.

Polske domstoler er effektivt fratatt muligheten til å overprøve myndighetenes lovgivning, og administrasjonen av domstolene er i realiteten lagt under politisk kontroll. Det samme er tilfelle med påtalemyndigheten. Domstolen henvendte seg

derfor til EU-domstolen med spørsmål om de kan utlevere en person i henhold til en europeisk arrestordre, når det er grunn til å frykte at vedkommende ikke vil få en rettfærdig behandling i uavhengige domstoler.

Å bryte med rettsstaten behøver ikke få konsekvenser.

Artikkel syv er vel og bra overfor en uheldig utvikling i én medlemsstat. Men når dette skjer i to eller flere stater på en gang, er unionen satt

ut av spill, siden vedtak etter artikkel syv krever enstemmighet (staten som tiltaket er rettet mot teller ikke med her). Autoritære styresmakter beskytter hverandre, og hindrer at det noensinne kan oppnås enstemmighet om å fordømme en utvikling som innebærer at maktthaverne tar kontroll over domstolene. Dermed blir også EU henvist til bruk av myke, politiske midler.

I denne situasjonen har noen satt sin lit til at Europas dommere kan gripe inn, og sørge for at en autoritær utvikling i et land blir møtt med harde, rettslige konsekvenser. En slik anledning forelå da irske myndigheter

arresterte en mann som Polen hadde utstedt en europeisk arrestordre på. Mannen er mistenkt for overtredelse av narkotikalovgivningen i Polen, og polske myndigheter ønsker ham utlevert slik at han kan stilles for retten i der. High Court i Irland, som håndterer alvorlige straffesaker i første instans, var i tvil om mannen vil kunne få en rettfærdig rettergang i samsvar med rettsstatens krav i Polen. EU-domstolens svar forelå i forrige uke.

Saken hadde politisk sprengkraft. Den irske domstolen spurte om domstolene kunne legge til grunn at siden Polen bryter de grunnleggende verdiene i artikkel to, er det ikke behov for å vurdere faren konkret for at den som utleveres ikke vil få en

rettfærdig rettergang. Svarer man ja på dette, kan domstolene overta politikernes rolle og sanksjonere en uheldig utvikling i autoritær retning i en medlemsstat, ved å innskrenke landets stilling i EU-samarbeidet så lenge det bryter med unionens grunnleggende verdier. Hvis det må foretas en konkret vurdering, er det slettet ikke sikkert at utviklingen i Polen betyr at en som er tiltalt for narkotikaforbrytelser ikke vil få en rettsriktig og rettfærdig behandling i polske domstoler. Selv i Hitlers Tyskland fungerte domstolene rettsikkert og normalt i saker som ikke hadde politisk tilsnitt eller interesse.

EU-domstolen aksepterte ikke invitasjonen til ta rollen som rettsstatens portvoktere. Den

OVERHØRT

Å forsøke å hvitvaske et så grusomt regime ved å late som om det er et idyllisk ferieland, er i beste fall naivt og i verste fall svært skammelig.

Frps Mazyar Keshvari om Per Sandberg, til NRK

Min feriereise endrer ikke Iran, Frp eller noens politikk overfor prestestyret. Men på sikt vil økt handel, teknologi og besøk

tvinge selv den verste despot i kne.

Per Sandberg i Dagbladet

Vi greier ikke engang å velge mellom et eple og en pære hvis ikke følelsene spiller med.

Sissel Gran i Morgenbladet

Vel er vi kjent med rektors forskjellige språklige krumspring i andre sammenhenger, men å

skilte et norsk universitet med et engelsk navn er etter vår mening uhørt.

To professorer ved «Oslo Metropolitan University – Storbyuniversitetet», i Khrono

Nei, jeg synes ikke mediene er en folkefiende.

Ivanka Trump sitert på ABC News

MER DEBATT NESTE SIDE >>

tsstatens portvoktere – men takket nei.

ne Polen?

INDRE MOTSTAND: Demonstranter samlet seg foran presidentpalasset i Warszawa etter at president Andrzej Dudas signerte en endring av lovgivningen for høyesterett i juli. **FOTO: ALIK KEPLICZ, AP/NTB SCANPIX**

generelle utviklingen i Polen var ikke nok til å nekte å utlevere arrestanten, til tross for den kritikken som er reist mot utviklingen både av kommisjonen og av Europarådet på grunn av anslagene mot domstolens uavhengighet. Domstolen fastholdt at domstolene i et land som mottar en arrestbegjæring, enten den kommer fra Polen eller andre land, bare kan nekte å utlevere når det «er alvorlige grunner til å anta, at den berørte person løper» en «reell risiko for overtredelse av den grunnleggende rett til en rettfærdig rettergang». Denne vurderingen må domstolen som skal ta stilling til utleveringen foreta både

på grunnlag av hva slags forbrytelse det er tale om, hvordan personens stilling er og de opplysningene som landet som krever utlevering gir om den forestående rettsbehandlingen.

Det betyr at man ikke kan bruke den generelle utviklingen som begrunnelse for å innskrenke landets rettigheter. At landet bryter med prinsippene om demokrati og rettsstat behøver dermed ikke få noen konsekvenser.

EU-domstolen understreket i sin avgjørelse hvor viktig domstolens uavhengighet er for rettssamarbeidet i EU og at det er viktig at utlevering ikke skjer hvor det er grunn

til å frykte overgrep. Mellom linjene sluttet den seg til rekkene av dem som kritiserer utviklingen i Polen. Den tok likevel ikke det nødvendige skrittet for å sette domstolene i stand til å demme opp for utviklingen med rettslige midler. Dermed er EU fortsatt maktesløs mot utviklingen, og henvist til å motvirke den med myke tiltak som analyser og kritikk. Dette viser at vi bør ikke stole for mye på de overnasjonale institusjonene når det gjelder å beskytte mot en utvikling i autoritær retning i landene i Europa.

Hans Petter Graver,
professor, Universitetet i Oslo
h.p.graver@jus.uio.no

ADVOKATER MED PAPPBEGER: Advokatforeningen demonstrerer mot kutt i fri-rettshjelpsordningen. **FOTO: TORE MEEK, NTB SCANPIX**

Fattig, jo da, men ikke helt fattig nok

FRI RETTSHJELP
Vilde Ueland

I sitt forslag til revidert statsbudsjett foreslår regjeringen å kutte fri rettshjelp med 87,1 millioner kroner. Fri rettshjelp er advokatbistand som helt eller delvis blir dekket av staten. Rettshjelpen kan bestå av konkrete råd eller representasjon fra advokat i retten. Formålet er å forhindre at vedkommende taper sin rett som følge av dårlig økonomi, i saker av stor personlig eller velferdsmessig betydning.

Tilgangen til fri rettshjelp er imidlertid svært begrenset på de fleste rettsområder utenfor strafferetten. Dagens ordning medfører at personer med årlig bruttoinntekt på 246.100 kroner ikke får fri rettshjelp i saker av potensielt stor velferdsmessig betydning. I tillegg er det et vilkår for fri rettshjelp at vedkommendes formue ikke overstiger 100.000 kroner netto.

Dagens ordning medfører også at enslige som tjener 247.000 og skal forsørge tre barn, blir vurdert likt som enslige uten barn. Ordningen svekker rettssikkerheten til alle som faller mellom to stoler; altså de som ikke har råd til advokat, men som heller ikke er fattige nok for

fri rettshjelp.

Inntektsgrensen har ikke blitt endret siden 2009. Det samsvarer dårlig med lønns- og kostnadsutviklingen i samfunnet. En årlig brutto inntekt på 246.000 i 2009 tilsvarer en årlig brutto inntekt på kr 322.344 i 2018. Dette viser at adgangen til fri rettshjelp gradvis har blitt snevrere siden 2009. Dette til tross for at behovet stadig blir større.

Muligheten for å få prøvd saken sin for retten er med dette forbeholdt de rikeste

og de aller fattigste i samfunnet. De som faller mellom disse to stolene må dessverre bare godta at deres rett går til spille fordi de ikke

har råd til advokatbistand. De mangler reelle muligheter for å få prøvd saker for retten, og som vi alle vet: Det er ikke nok å ha rett, du må få rett. Og som vi alle vet: det er ikke nok å ha rett, du må få rett!

Det er på høy tid at regjeringen tar ansvar og hever inntektsgrensene for behovsprøvd fri rettshjelp. I tillegg mener Jussformidlingen at det bør åpnes for unntak fra inntektsgrensningene, ettersom inntekt alene ikke alltid representerer individets økonomiske hverdag.

Vilde Ueland,
saksbehandler, Jussformidlingen
vu@jussformidlingen.no

Adgangen til fri rettshjelp har blitt gradvis snevrere siden 2009 og frem til i dag.